

PROSPEREM JUNTS

Escola Mercè Rodoreda

Barcelona - Nou Barris

EXPERIÈNCIES D'OPORTUNITATS EDUCATIVES

EDUCACIÓ
360°
A TEMPS COMPLET

1ª edició: febrer 2018

Edició: Fundació Jaume Bofill

Autoria: Clàudia Vallvé, Claudia Viñas - Xarxa de consultors

Disseny i maquetació: Xevi Riera - clou.cat

Copyright: Fundació Jaume Bofill

Reconeixement – Compartir igual (by-sa) – Internacional:

Es permet l'ús comercial de l'obra i de les possibles obres derivades, la distribució de les quals cal fer-se amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

PROSPEREM JUNTS ESCOLA MERCÈ RODOREDA

PROSPEREM JUNTS
Treball cooperatiu amb les famílies, entorn i agents externs

INFORMACIÓ BÀSICA

Descripció sintètica de l'experiència

Escola amb un projecte innovador de caràcter comunitari que pretén transformar el centre i el seu entorn a partir de l'acompanyament i empoderament de tota la comunitat educativa. El focus del projecte és contribuir a la millora dels infants i famílies amb situacions socioeconòmiques desafavorides mitjançant la creació d'una xarxa social i educativa.

Àmbit educació a temps complet

- Enriquiment temps lectiu
- Integració temps no lectiu
- Connexió escola-entorn
- Innovació educativa

Àmbit territorial

- Municipi
- Àmbit supramunicipal

Nivell educatiu

- Educació infantil (0 - 2 anys)
- Educació primària primer cicle (3 - 6 anys)
- Educació primària segon cicle (6 - 11 anys)
- ESO (12 - 15 anys)
- Formació post-obligatòria (> 16 anys)
- Formació d'adults

DESCRIPCIÓ

Principals característiques

L'escola Mercè Rodoreda és un exemple clar d'un model de **centre obert a la col·laboració i treball en i amb l'entorn**. Arran del **projecte Prosperem Junts**, l'Escola ha esdevingut un **motor fonamental de dinamització comunitària**. El centre està obert de dilluns a diumenge de 8h a 22h. L'objectiu general del projecte és la col·laboració amb les famílies, veïns i veïnes i entitats del barri, a través de compartir estratègies per millorar els resultats educatius i la cohesió social de l'alumnat.

El projecte s'estructura a partir del treball de l'Escola amb **3 agents principals** per tal d'incidir sobre els infants:

- Treball amb el claustre
- Treball amb les famílies i veïnat
- Treball amb les entitats

En relació amb aquests agents, les **principals accions** del projecte es concreten en:

1. Educació emocional i Mindfulness per al personal docent i no docent, famílies i entorn
2. Classes de català per a famílies i veïnat
3. Converses sociosanitàries per a famílies
4. Esplai diari i de cap de setmana amb la col·laboració de l'Esplai Druïda
5. Participació del grup de percussió Toquem x tu en activitats del centre
6. Patis escolars oberts al barri
7. Suport a la lectoescriptura
8. Tallers mixtes
9. Biblioteca tutoritzada

Es tracta d'accions que busquen **l'empoderament de tots els agents de l'entorn**, contribuint a un projecte d'educació compartit i construït per tots i totes. Les accions són molt diverses però totes elles tenen com a objectiu comú la **creació d'una xarxa** en què cadascun dels nodes contribueix a la millora educativa i social de l'alumnat i del seu entorn.

Els destinataris d'aquestes accions són l'alumnat, en especial aquells en alt risc d'exclusió, i, paral·lelament, seguint un model ecològic d'educació, també ho són les famílies, professorat i entorn proper.

Procés d'implementació

L'any de posta en marxa del projecte va ser l'any 2013 quan Inspecció Educativa va facilitar l'entrada d'una directora externa. L'Escola estava davant d'una situació molt greu en relació a:

- Un alt índex de conflictivitat entre les famílies i els infants
- Un entorn insegur atenent al compra-venda i consum de drogues
- La malnutrició dels infants
- L'existència de vandalisme dins el centre
- Els conflictes dins el claustre

Es tracta d'una Escola amb un percentatge important d'alumnat nouvingut, amb més d'un 40% per cada aula, i amb la tercera part de les famílies del centre que depenen d'ajuts de Serveis Socials. Davant d'aquest escenari, la directora va impulsar el projecte Prosperem Junts per tal de revertir la situació de l'alumnat i el seu entorn. Per a fer-ho, en primer lloc, va dur a terme formacions al claustre i posteriorment a les famílies, per tal d'assegurar la gestió interna de l'Escola i poder-la obrir a l'entorn. Un cop realitzades aquestes formacions, es va procedir a la conversió del centre en equipament educatiu. Aquesta conversió es va operativitzar en la transformació del projecte d'escola, obrint-lo al barri i posant el focus en l'ús social del centre per veïns, veïnes i entitats.

La iniciativa del projecte va ser doncs per part de la directora i el lideratge va ser dut a terme pel Grup Impulsor, que es va crear en el transcurs de la posta en marxa del projecte i que s'explicarà a l'apartat d'Agents.

Funcionament del Programa

El projecte s'articula a través de diferents accions:

1. Treball amb el claustre

Formació del professorat i del personal del centre en educació emocional i mindfulness. Es tracta d'una formació que els docents i personal del centre realitzen un cop al mes, en què treballen com gestionar emocionalment els conflictes i les incidències del dia a dia. Alhora, aquesta formació esdevé clau per a que els propis mestres puguin transmetre i treballar amb els infants aquests recursos. La formadora entra un cop al mes a l'aula per tal d'acompanyar en aquest procés tant als mestres com als infants.

2. Treball amb les famílies, veïns i veïnes

- **Formació continuada en Educació Emocional** i autoestima social i personal, realitzada per una experta externa al centre. Es tracta d'oferir eines a les mares, pares i familiars, per a millorar la relació amb els seus fills i filles, així com amb el seu entorn. Es tracta d'una formació que es realitza un cop al mes.
- **Classes de català.** Moltes famílies no poden ajudar a l'estudi a casa als seus fills perquè desconeixen el català i algunes tenen dificultats amb la lectoescriptura. Per donar

resposta a aquesta situació, des del Consorci de Normalització Lingüística s'ofereixen classes a les famílies i adults del barri amb el fi de facilitar l'aprenentatge de la llengua catalana, afavorint la socialització entre les famílies i amb el propi entorn.

- **Xerrades sociosanitàries** en el propi centre. Es tracta de l'entrada de personal sociosanitari del CAP del barri per tal d'oferir assessorament a mares, pares, familiars o persones adultes del barri. En especial, s'enfoquen a la millora de l'alimentació i a l'assessorament en qüestions ginecològiques.

3. Treball amb l'entorn

- **Esplai de dia** a càrrec de l'entitat del barri **Esplai Druida**, en què s'ofereixen activitats de lleure socioeducatiu de dilluns a divendres de 16:30 a 19:30 pels infants de 3 a 12 anys de l'escola i del barri que no poden ser atesos per les seves famílies al llarg de tota la setmana. Els alumnes d'altres escoles són recollits pels monitors i portats a l'Escola Mercè Rodoreda per a la realització de les activitats. Alhora, el centre també acull l'**Esplai de cap de setmana** per a infants i famílies del barri.
- **Col·laboració amb Toquem x tu**, grup de percussió del barri, que col·laboren en les festivitats a l'Escola, tot realitzant activitats i tallers per infants i famílies. A canvi, el centre cedeix l'espai al grup per a assajos i emmagatzematge d'instruments.
- **Patis escolars oberts al barri**. Es tracta de l'obertura del pati escolar amb activitats de dinamització educativa durant el cap de setmana per tal que infants, familiars i veïns del barri en puguin fer ús. Aquesta iniciativa compta amb la col·laboració del Consorci d'Educació de Barcelona, la Fundació Jaume Bofill i altres entitats educatives i socials de la ciutat.
- **Entrada de les famílies i veïnat a les aules dels infants**, que es concreta en diferents activitats en les quals les famílies i el veïnat prenen un paper d'acompanyants dins les activitats de l'escola, com són:
 - **Suport a la lectoescriptura**. Es tracta de l'acompanyament de familiars i veïns als infants dels cursos de grups de P3, P4, P5, 1r, 2n i 3er per a treballar i reforçar la lectoescriptura.
 - **Tallers mixtes**. 2 cops a la setmana es realitzen microtallers intercicles, en què es barregen els diferents cursos, de 1er a 4t, on familiars i veïns donen suport al docent a les activitats.
 - **Biblioteca tutoritzada** en horari lectiu i no lectiu per les famílies.

Agents implicats

L'impulsor de la iniciativa va ser la **direcció de l'Escola**, la qual va vehicular el lideratge a través del **Grup Impulsor**, qui gestiona els àmbits organitzatiu, metodològic i de filosofia del projecte. El Grup Impulsor és el grup operatiu quant a la presa de decisions, i està format per representants de l'equip directiu, del professorat, del personal municipal de Serveis Socials i de la **Junta de delegats i delegades**.

Aquesta junta és un altre agent essencial en la dinamització i construcció del projecte, ja que és qui **dinamitza i aglutina a totes les famílies i a l'entorn**. És l'òrgan que actua com a Consell Assessor directe del claustre sobre activitats escolars, extraescolars, metodologia i pràctiques

educatives. Es tracta d'un agent el rol del qual va més enllà de les fronteres escolars i que actua precisament com a vertebrador d'una xarxa d'entorn-escola.

A nivell de **coordinació del temps de lleure** s'ha creat la **Taula d'entitats**, en què es realitzen un mínim de 4 reunions de seguiment a l'any, amb representants de l'equip directiu, representants de l'Espai Druida, representants del Toquem x Tu, representants de l'AMPA, un representant de l'Ajuntament al Consell Escolar i representants de la Junta de delegats.

Mecanismes per garantir l'equitat

Pel que fa a les diferents accions destinades als infants, trobem que l'Esplai de dia gestionat per l'Esplai Druida té un cost mensual del voltant dels 30 euros mensuals, cost que moltes famílies no poden assumir. Si bé és cert que aquells infants derivats de Serveis Socials no paguen quota, la realitat és que no s'està cobrint la necessitat dels infants que no tenen un temps de lleure, donat que l'Escola compta amb més de 300 infants les famílies dels quals depenen de les ajudes de Serveis Socials. Alhora, l'Esplai no acull tant sols l'alumnat del centre, sinó que absorbeix infants de tot el barri, fet que encara dificulta més la participació d'aquest alumnat.

En relació a l'activitat del grup de percussió Toquem x tu, s'ha establert una col·laboració en què el grup participa de les festivitats de l'Escola gratuïtament a canvi de la cessió d'un espai al centre pels assajos del grup.

Respecte a la iniciativa de patis oberts, es tracta de la realització d'activitats socioeducatives de cap de setmana al pati de l'escola, dinamitzades per un monitor i de caràcter gratuït per a tots els infants i famílies del barri. Aquesta iniciativa compten amb la col·laboració del Consorci d'Educació de Barcelona, la Fundació Jaume Bofill, i altres entitats educatives i socials de la ciutat.

Finalment, quant a les activitats i sortides fora del centre, l'Escola ha promogut la creació d'una borsa de col·laboradors/es, formada per famílies i veïnat, a través de la qual les persones inscrites són acompanyants a les sortides de l'escola i ho fan de forma gratuïta, abaratint d'aquesta manera el cost final de les sortides i alhora, promovent que se'n puguin realitzar més.

Factors clau d'èxit

L'èxit del projecte és fruit de la suma d'esforços i estratègies realitzades al llarg del projecte, que es concreten en:

La **figura de la directora**, qui va realitzar una diagnosi de la situació del centre: claustre, famílies i infants, i arran de la qual es van posar en marxa les estratègies (Formació en Educació Emocional del professorat, entre d'altres) que van culminar amb la posta en marxa del projec-

te i l'obertura de l'escola a l'entorn. Cal assenyalar l'àmplia experiència i trajectòria de la directora, la qual va aportar una metodologia innovadora al projecte, i que va transformar tant el centre com l'entorn.

El treball emocional amb tots els agents de la comunitat educativa. L'eix fonamental de transformació de la comunitat educativa va ser l'ús del coneixement i el treball en l'educació emocional, amb la concreció de la pràctica i filosofia Mindfulness com a eina de gestió i regulació de les emocions, de desenvolupament de les habilitats socials (comunicació afectiva, respecte, actitud prosocial, entre d'altres).

L'empoderament de les famílies, oferint-los espais i recursos de participació en les activitats de l'escola. A través de la Junta de famílies delegades les famílies es fan corresponsables de les activitats escolars, extraescolars i, en definitiva, dels processos educatius dels seus infants tant dins com fora del centre.

La permeabilitat del centre a l'entrada del veïnat, entitats i altres grups socials del barri, ha contribuït a que l'entorn s'apropriï de l'espai i concebi el centre com un espai educatiu, de manera que l'educació dels infants esdevé coresponsabilitat de tots i totes.

Fortaleses, debilitats i reptes de futur del model

Els 4 anys de funcionament del projecte han aportat una sèrie de beneficis tant a dins com a fora de l'Escola. Aquests beneficis afecten a l'alumnat del centre, a les seves famílies, al professorat, a l'equip directiu, als diferents membres de l'Escola, així com a diferents agents de l'entorn.

- Per a l'**alumnat**. Subratllar en primer lloc els efectes del treball en l'**educació emocional**, proveint d'eines i estratègies als infants per a relacionar-se, expressar-se i millorar la convivència tant dins de l'escola, com a casa, com al carrer. En segon lloc, la participació de les famílies al centre les apropa als seus fills i filles, i els permet acompanyar-los en el seu procés educatiu. En tercer lloc, en clau de gènere, arran de l'apropament de les famílies a les activitats del centre, ha augmentat la participació de les nenes en activitats de tarda, com per exemple, l'activitat de piscina.
- Per a les **famílies**. És fonamental l'empoderament de les famílies en 3 eixos principals:
 - **La creació de la junta de delegats i delegades, que les fa ser partícips i estar al centre del procés educatiu dels seus fills i filles.**
 - **L'aprenentatge de la llengua catalana** que els permet superar barreres lingüístiques en el seu dia a dia amb l'entorn, alhora que actua com a **element de cohesió** entre les mateixes famílies.
 - **Creació de xarxa amb l'entorn.** A través de les diferents activitats formatives i grups de participació dins l'Escola, les famílies han trobat un **espai de relació i d'intercanvi**, tant

amb les altres famílies del centre com amb el veïnat, que també participa d'aquestes activitats.

- Per al **professorat i personal del centre**, els beneficis s'han concretat en la millora de les relacions interpersonals en el claustre, en la millora de la gestió dels conflictes a classe i en el sí del centre, així com al treball col·laboratiu amb un objectiu comú per part de tot el personal del centre. Un dels elements principals que ha contribuït a aquest canvi és la formació en educació emocional, així com la reestructuració interna del claustre a l'inici del projecte.
- Per a les **entitats**. Les entitats gaudeixen d'importants beneficis per a participar en el centre com són l'oferta que poden fer de les seves activitats a un alumnat potencial per vincular-s'hi, la garantia d'un espai gratuït on realitzar la seva activitat, i el suport de l'Escola com a equipament i servei educatiu en tota la seva tasca.

Apart d'aquest gran nombre de beneficis, existeixen però, alguns **elements de tensió o obstacles** que s'identifiquen en el funcionament del projecte, com són:

- **Dificultats en la cerca de suports institucionals.** Concretament, es tracta de les dificultats d'incloure el projecte específic a la realitat concreta dins el rígid marc de l'Administració. Un dels principals obstacles en aquesta línia es concreta en la dificultat per a rebre la retribució de la formadora en educació emocional, ja que en cas que no sigui per a formació de professorat, la retribució per a la formació a famílies i entorn, element clau del projecte, no queda contemplada.
- **Compartir espais.** L'ús compartit de les aules per part de docents, entitats, famílies i veïnat ha produït tensions, sobretot a l'inici del projecte, ja que fins aleshores l'aula havia estat única responsabilitat del docent. Davant d'aquesta tensió, s'ha anat treballant la confiança i coresponsabilitat entre tots els agents educatius.
- **El cost de les activitats.** Concretament, el cost de l'esplai diari, que suposa una barrera d'entrada a infants que no hi poden accedir, ja que, com s'ha assenyalat anteriorment, tot i que els identificats per Serveis Socials hi poden accedir gratuïtament, aquests no cobreixen tot l'alumnat que ho necessita i no hi té accés. Es qüestiona, de fet, el pagament dels monitors, ja que si s'establís un compromís voluntari es podria superar aquesta barrera.
- **Desgast del personal.** Tenint en compte l'ampli horari d'obertura del centre i el seu ús per part d'altres entitats, el treball de neteja i consergeria s'ha incrementat exponencialment, però tot i demanda s'ha negat, per part de l'Administració, la contractació de més personal. Alhora, la coordinació i gestió del centre és assumida per les 3 persones de l'equip directiu, tasca que requereix de grans esforços i que fa necessària les mans i suport de més personal.

Amb tot, com a principals **reptes de futur** del projecte, s'identifiquen:

- El **pagament de les formacions d'educació emocional** a famílies i entorn, element clau que ha garantit la cohesió i èxit del projecte.
- L'**accés a les activitats de lleure** per part de tot l'alumnat. Concretament, es tracta de la superació del cost de les activitats de l'Esplai diari. En aquest sentit, la direcció està con-

siderant la creació d'un esplai diari paral·lel gestionat per la Federació d'Escoltes Catalans que oferiria les activitats de lleure de manera gratuïta amb monitors voluntaris.

- **L'obertura de la biblioteca els caps de setmana** a través d'un equip de voluntaris per poder facilitar als infants un lloc per estudiar i a les famílies un espai d'aproximació a la lectura.

ASPECTES RELLEVANTS PER AL MODEL D'ESCOLA A TEMPS COMPLET

El projecte **Prosperem Junts** constitueix una experiència que encaixa en molts aspectes dins el model d'educació a temps complet, d'acord amb els elements identificats per l'Elena Sintès:

1. **L'Escola està oberta al barri** de dilluns a diumenge de 8:00 a 22:00 i ofereix activitats de lleure educatiu com és el cas de l'esplai diari, com l'espai de biblioteca tutoritzada per les famílies, entre d'altres.
2. Hi ha una **coordinació entre el temps lectiu i no lectiu** entre l'equip directiu i les coordinadores de les entitats.
3. S'ha dut a terme una reorganització funcional del centre. S'han **flexibilitzat els horaris** d'obertura del centre, tot ampliant-se l'horari de tardes i caps de setmana. Alhora, s'han incorporat nous agents al centre, com és l'entrada del veïnat i entitats dins l'escola per a la realització d'activitats.
4. El **lideratge compartit**: el grup coordinador està format per la direcció del centre, el professorat, la junta de delegats i les entitats col·laboradores.
5. El **Projecte Educatiu de Centre** recull la transformació de l'Escola en equipament educatiu, establint una connexió entre el temps lectiu i no lectiu, tot establint un marc conceptual i organitzatiu coherent.
6. **L'entorn** es posa al servei de l'educació i participa en la realització d'activitats dins i fora de l'escola. Un dels trets diferencials d'aquest entorn és que no són només les entitats qui es posen al servei de l'escola, sinó que el mateix veïnat s'organitza per a la realització d'activitats dins l'escola, com és el cas de l'hort de l'escola.
7. Existeix una **taula de coordinació territorial**, anomenada **Taula d'entitats**. En aquesta taula és on es troben tots els agents educatius, equip directiu, junta de delegats, entitats i consell escolar per fer el seguiment del projecte.
8. Aprofita el **potencial de la innovació per personalitzar l'oferta a les necessitats dels alumnes**. Aquest potencial de la innovació es catalitza en les formacions en educació emocional que possibiliten l'empoderament de tots els agents educatius.

Tenint en compte tots els aspectes esmentats, el programa de l'Escola Mercè Rodoreda amb tots els elements identificats sobre el model d'educació a temps complet i constitueix una experiència inspiradora per a altres centres educatius.

MÉS INFORMACIÓ:

Persona responsable del Projecte:

Àngels Cadena.
Directora de l'Escola Mercè Rodoreda
Carrer del Vesuvi, 35, Barcelona
a8039471@xtec.cat

Espai web de l'Escola:

<http://mercerodoreda.wixsite.com/escola>